

УДК 81'243:796.077.5

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-3-42>**Марія ТЕЛИЧКО,***orcid.org/0000-0002-9373-6521*

викладач кафедри іноземних мов

Національного університету «Львівська політехніка»

(Львів, Україна) *m.telichko.1980@gmail.com***Олена ФЕДОРИШИН,***orcid.org/0000-0002-0155-1125*

викладач кафедри іноземних мов

Національного університету «Львівська політехніка»

(Львів, Україна) *olenofka1991@gmail.com***Наталія ЖОРНЯК,***orcid.org/0000-0001-9225-235X*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Національного університету «Львівська політехніка»

(Львів, Україна) *nataliazhorniak@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ПРИ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ДО ФАХОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У статті визначено педагогічні особливості застосування електронних соціальних мереж (ЕСМ) у навчальному процесі закладів вищої освіти (ЗВО), проведено аналіз ролі та функцій викладача під час такого виду навчання, обґрунтовано переваги та недоліки використання ЕСМ під час навчання, описано досвід використання ЕСМ для підготовки до професійної діяльності та фахової комунікації. Доведено, що впровадження навчання з використанням ЕСМ, що реалізує метод орієнтації на потреби студента, має велику кількість переваг, на відміну від консервативніших методів навчання, під час яких учасник навчального процесу не має таких простих можливостей доступу до інформації, глобальних навчальних мереж, міжнародної взаємодії та співпраці. Соціальні мережі мають позитивний вплив на розвиток майбутніх фахівців, готових до професійних викликів та самостійного навчання.

Інформаційно-комунікаційні технології в освіті допомагають викладачам реалізувати ефективно викладання матеріалу, використовуючи новітні засоби, які сприяють досягненню позитивних результатів. Технології змінюються, і це, в свою чергу потребує від студентів та викладачів вдосконалення своїх вмінь і постійного розвитку. З розвитком соціальних мереж також виникає нагальна потреба використовувати їх у процесі навчання. Стаття присвячена проблемі застосування соціальних мереж у навчальному процесі закладів вищої освіти.

У статті описані основні характеристики та потенційні можливості найбільш розповсюджених соціальних мереж Facebook та Telegram, завдяки яким шлях до навчального матеріалу стає більш доступним, а сама надана інформація стає більш цікавою та різноманітною. Особлива увага у роботі приділена організації навчання студентів у соціальних мережах, що осучаснює комунікацію між викладачем і студентом.

Ключові слова: студент, навчання, соціальні мережі, інформаційно-комунікаційні технології, Інтернет комунікації, Facebook, Telegram, професійна підготовка.

Mariya TELYCHKO,

orcid.org/0000-0002-9373-6521

*Lecturer at the Department of Foreign Languages
Lviv Polytechnic National University
(Lviv, Ukraine) m.telichko.1980@gmail.com*

Olena FEDORYSHYN,

orcid.org/0000-0002-0155-1125

*Lecturer at the Department of Foreign Languages
Lviv Polytechnic National University*

Nataliia ZHORNIAK,

orcid.org/0000-0001-9225-235X

PhD,

*Associate Professor at the Department of Foreign Languages
Lviv Polytechnic National University
(Lviv, Ukraine) nataliazhorniak@gmail.com*

FEATURES OF THE APPLICATION OF SOCIAL NETWORKS IN PREPARING STUDENTS FOR PROFESSIONAL COMMUNICATION

The article defines the pedagogical features of the use of electronic social networks (ESN) in the educational process of higher education institutions (HEIs), analyzes the role and functions of the teacher during this type of education, substantiates the advantages and disadvantages of using ESN during education, describes the experience of using ESN for training to professional activity and professional communication. It has been proven that the implementation of education using ESN, which implements the method of orientation to student needs, has a large number of advantages, in contrast to more conservative methods of education, during which the participant in the educational process does not have such simple opportunities to access information, global educational networks, international interaction and cooperation. Social networks have a positive impact on the development of future professionals who are ready for professional challenges and independent learning.

Information and communication technologies in education help teachers to implement effective teaching of the material, using the latest tools that contribute to achieving positive results. Technologies are changing, and this, in turn, requires students and teachers to improve their skills and constantly develop. With the development of social networks, there is also an urgent need to use them in the learning process. The article is devoted to the problem of using social networks in the educational process of higher education institutions.

The article describes the main characteristics and potential opportunities of the largest social networks Facebook and Telegram, thanks to which the path to educational material becomes more accessible, and the information itself becomes more interesting and diverse. Special attention in the work is paid to the organization of students' education in social networks, which modernizes the communication between the teacher and the student.

Keywords: *student, education, social networks, information and communication technologies, Internet communications, Facebook, Telegram, professional training.*

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних напрямів розвитку освіти України є впровадження сучасних технологій, які забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті допомагають викладачам реалізувати ефективно викладання матеріалу, використовуючи новітні засоби, які сприяють досягненню позитивних результатів (Дубов, 2010: 64). Технології змінюються, що в свою чергу потребує від студентів та викладачів вдосконалення своїх вмій і постійного розвитку. З розвитком соціальних мереж також виникає нагальна потреба використовувати їх у процесі навчання.

Аналіз досліджень: не зважаючи на доволі новітній характер, дослідженню поняття «соціальна мережа» на сучасному етапі присвячено кілька праць вітчизняних учених, зокрема, праці К. Балабанової, Д. Бодненко, О. Власенко, С. Івашньої, І. Костікової, А. Яцишин та ін. Використання електронних соціальних мереж для навчання аналізували вітчизняні науковці Р. Гуревич, О. Пінчук, Н. Стучинська, Т. Соколова та закордонні – К. Чест, Т. Флікінгер, М. Чізолм, Д. Джордж. К. Делласега, С. Бялий. А. Джалалі, Дж. Раян, Т. Кайнд. Роль викладача у процесі навчання з використанням ІКТ та ЕСМ описала Р. Еллавей.

Мета статті. Метою статті є дослідження та виявлення можливостей використання навчаль-

них додатків соціальних мереж та пошук зручних засобів для навчання студентів у закладах вищої освіти. Особлива увага у роботі приділена організації навчання студентів у соціальних мережах, що осучаснює комунікацію між викладачем і студентом. Розглянуті та описані найбільш затребувані соціальні мережі та додатки для навчання. Визначені переваги та недоліки використання соціальних мереж в освітньому процесі.

Актуальність дослідження зумовлена доцільністю використання соціальних мереж як допоміжних засобів педагога у процесі педагогічної, виховної діяльності та розвитку медіаграмотності як студентів, так і викладачів ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Для більшості молоді сучасні медіа (особливо Інтернет) набагато більше важать, ніж традиційні засоби пізнання навколишнього світу. Це їхній світ, віртуальна реальність, де все найкраще і найгірше може бути як створене, так і знищене. Інтернет сьогодні є дуже потужним каналом інформаційного впливу та формування системи цінностей, світогляду молоді. Тому ми вважаємо, що одним із пріоритетних завдань сучасної вищої освіти є формування високого рівня інформаційної культури (медіаграмотності) учасників педагогічного процесу (Балабанова, 2013: 135).

Студенти віку цифрових технологій надають перевагу технологічно-наповненому, активному, соціальному процесу навчання, зі збереженням права самостійного управління (Chest, Flickinger, Chisolm, 2013: 895). За умов належного методичного використання, соціальні мережі мають потенціал розвитку саморегульованого самостійного навчання, оскільки навчання за допомогою засобів ЕСМ є активним, динамічним, керованим студентами. Саморегульоване навчання означає здатність суб'єкта навчального процесу самостійно моделювати своє навчання, організувати, скеровувати та оцінювати свій процес навчання, осмислювати, критично та скептично ставитися до власних результатів, зберігаючи одночасно високий рівень мотивації.

Зручність соціальних мереж полягає в тому, що вони загальнодоступні, більшість функцій є безкоштовними. Використання соціальних мереж є досить ефективним засобом для навчання студентів, а також засобом удосконалення знань і умінь студентів. Студенти – це активні користувачі соціальних мереж, які більшу частину свого вільного часу проводять в Інтернет-просторі.

Можна припустити, що викладач є сучасним, коли він говорить «мовою» студента. Вважаємо, що сучасність викладача можна визначити наступ-

ним чином – це вільне володіння інформаційно-комунікаційними технологіями, якими користуються студенти. Саме тому, щоб бути викладачем нового покоління необхідно постійно залучати до процесу навчання новітні технології.

Отже, соціальні мережі відіграють навчальну та пізнавальну роль. Це надає викладачам можливість реалізувати ефективне викладання матеріалу, використовуючи всі новітні технології, які сприяють досягненню позитивних результатів у навчанні.

Використання ЕСМ для навчання сприяє орієнтації навчального процесу відповідно до потреб студентів. Персоналізоване, орієнтоване на потреби студента навчальне середовище є перспективним засобом навчання, що може об'єднати новітні технології та педагогічні засади для вивчення нового за допомогою формування необхідних для такого роду навчання практичних навичок та стратегій мислення. Однак, педагогічні засади повинні бути орієнтовані не на процес викладання, а на процес самостійного навчання та контролю. Саме тому перед освітянами постало завдання створити необхідні структуровані методико-педагогічні засади для розвитку особистісно-орієнтованого, автономного навчання, щоб забезпечити накопичення необхідних знань і дати студентам варіанти вибору оптимального для них навчального методу (Ryan, Kind, Chretien, 2010: 1228).

Розглянемо основні характеристики та можливості соціальних мереж Facebook та Telegram, придатних для навчання. Останнім часом зазначені компанії приділяють особливу увагу освіті. Багато закладів вищої освіти використовують засоби та навчальні додатки Facebook та Telegram для публікації новин, спілкування, збирання інформації, залучення абітурієнтів, надання студентам потрібної інформації, здійснення наукової діяльності.

Крім того, викладач може створити власну групу для роботи зі студентами. Викладач групи заповнює навчальний контент – це завдання, опитування, тести, відео контент, різноманітні зображення та навчальні пости. Наявність власної навчальної групи у соціальних мережах робить викладача більш сучасним, а студентів – більш охочими до навчання. Студент у будь-який час має доступ до навчального матеріалу, що робить більш зручним процес навчання.

У свою чергу, викладач має власні переваги, наприклад, він може одночасно викладати навчальний матеріал декільком групам студентів, надавати ще більше додаткового матеріалу, який не встиг розглянути на занятті, або більше додат-

кового матеріалу, який не є плановим у навчальний час. Тобто, навчальний матеріал стає більш доступним, надана інформація стає набагато цікавішою та різноманітнішою завдяки мережам Facebook та Telegram та їх навчальним додаткам.

Однією із найбільших проблем методистів у створенні навчального матеріалу для такого виду ресурсів як соціальні мережі є розуміння цілей навчання у певному контексті, тобто використання належної моделі, стратегії і тактики, для створення такого завдання, що відповідало б інтересам та зацікавленню студента. У даному контексті викладач виконує допоміжну та діагностичну функції, відіграє роль спостерігача, консультанта, наглядача та куратора змісту (Loughlin, Lee, 2010: 30).

Вивчаючи роботу соціальних мереж, дослідники визначають наступні переваги використання соціальних мереж у навчальному процесі, а саме:

- реалізація творчого потенціалу студента;
- можливість групової діяльності студентів;
- читання новин, коментування різноманітних матеріалів;
- удосконалення навичок чітко й лаконічно висловлювати думку;
- обговорення різноманітних питань і тем стосовно навчальної дисципліни;
- опублікування і отримання потрібних відомостей про розклад занять, навчання, завдання;
- спілкування між студентами та викладачами, які знаходяться на відстані;
- обмін новинами;
- різноманітність форм комунікації (опитування, голосування, форуми, коментарі, підписки, відправка персональних повідомлень та ін.);
- постійна взаємодія студента і викладача в мережі у зручний час;
- наявність мобільної версії сторінок, що допомагає студенту і викладачу у зручний час отримати навчальну інформацію з будь-якого пристрою;
- можливість швидкого отримання навчальної інформації чи консультації викладача (Балабанова, 2013: 137).

У своєму дослідженні А. Яцишин виокремлює основні характеристики функціонування віртуальних соціальних мереж:

- ідентифікація особи – відомості про особу (навчальний заклад, дата народження, улюблені книги, фільми та ін.);
- присутність на сайті – можна дізнатися, хто з користувачів у даний момент є в мережі, і долучитися до спілкування;
- комунікація в мережі – спілкування з кількома користувачами мережі синхронно та асинхронно

(особисте і групове спілкування, коментарі й оцінка фото, відео, рефератів, есе тощо);

міні-групи – можна створити в середині віртуальної соціальної мережі об'єднання за інтересами;

обмін матеріалами – є можливість поділитись з іншими користувачами (документами, фото, відео, закладками, презентаціями, книгами в цифровому форматі тощо) (Яцишин, 2014: 121).

Для студентів, які вивчають англійську мову, письмові завдання є особливим викликом, формування навичок вільного письма потребує великих зусиль та багато часу. Ведучи віртуальні діалоги, студенти окрім навичок вільного невимушеного письма також розвивають уміння мислити, приймати рішення, що написати та у якій кількості. Під час навчального процесу, що повністю керований викладачем (англ. instructor-oriented learning), існує низка перешкод для навчання вільного письма, адже студенти не мають можливості автономного навчання та прийняття рішень. Враховуючи перелічене вище, студентське аудиторне письмо є радше грамотним, ніж вільним. На противагу, необтяжена, звична, дружня та невимушена для студентів атмосфера ЕСМ сприяє впевненішому використанню англійської мови на письмі та зменшенню рівня таких факторів як хвилювання, збудження та невпевненість (Purnima, 2013: 57).

Одне із досліджень, проведене Тайванськими вченими надає підтвердження позитивного впливу використання ЕСМ, а саме мережі Facebook на розвиток навичок англомовного письма. Студенти, для навчання яких використовували можливість цієї мережі показали кращі результати із дисципліни на вихідному тесті порівняно із вхідним (Shih, 2013: 55). Викладач виконував допоміжну функцію та роль наглядача за процесом, проте брав участь у дискусіях та коментарях, коли вважав за доцільне. Суть процесу навчання полягала у розміщенні завдань викладачем на спеціально створених сторінках у мережі Facebook, завданням студентів було виконувати ці завдання та коментувати завдання однокласників. Такий спосіб взаємного оцінювання студенти визнали дуже цікавим та ефективним, що було підтверджено жвагими дискусіями студентів. За результатами дослідження, використання можливостей Facebook є, беззаперечно, дуже корисним, проте потребує значних часових та фізичних зусиль, що пов'язані із керуванням, корегуванням та оцінюванням процесу викладачем (Манюк, 2016: 90).

Проте, на наш погляд, використання соціальних мереж іноді має певні недоліки – схильність до залежності, занурення у віртуальну реальність

тощо, які, здебільшого, є психологічними порушеннями (Черненко, 2019: 170).

Висновки. Таким чином, на сучасному етапі розвитку суспільства все більшого поширення набуває питання ефективності використання соціальних мереж в освітньому процесі. Очевидно, що вже неможливо викладати дисципліни традиційно, тому соціальні мережі у навчанні надають можливість додаткового обговорення, консультування, спілкування з кількома групами студентів водночас. Використання соціальних мереж для навчання студентів надає змогу постійно слідкувати за виконанням завдань, що дозволяє налагодити оптимальну співпрацю між викладачем і студентом.

В результаті проведеного дослідження вдалося сформулювати основні проблеми використання

ЕСМ у навчальному процесі ЗВО, до яких належать: вирішення педагогічних завдань пов'язаних із персоналізацією навчального середовища студентів, визначення ролі та функцій викладача під час навчання із залученням соціальних мережних технологій, забезпечення засобів та способів використання можливостей ЕСМ у навчальному процесі із метою тренування професійних та комунікативних навичок. Реальний досвід закордонних колег, котрі знаходяться попереду у даному напрямку дослідження, вказує на необхідність впровадження ЕСМ під час навчання у ЗВО з метою вирішення згаданих вище аспектів.

Отже, можна констатувати, що використання ЕСМ для навчання студентів є перспективним напрямком розвитку вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубов Д. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості. Київ. 2010. С. 64 (дата звернення: 10.01.2024).
2. Балабанова К., Вакарев Є. Використання соціальних мереж у професійній діяльності викладача ВНЗ. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/> (дата звернення: 11.01.2024).
3. Chest C., Flickinger T., Chisolm M. Social Media Use in Medical Education: A Systematic Review. *Academic Medicine*. 2013. Volume 88. Issue 6. P. 893–901 (дата звернення: 15.01.2024).
4. Ryan G., Kind T., Chretien K. Online Professionalism and the Mirror of Social Media. *Journal of General Internal Medicine*. 2010. Volume 25. Issue 11. P. 1227–1229 (дата звернення: 16.01.2024).
5. Loughlin C., Lee M. Personalised and self regulated learning in the Web 2.0 era: International exemplars of innovative pedagogy using social software. *Australasian Journal of Educational Technology*. 2010. P. 28–43. URL: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.367.70&rep=rep1&type=pdf>. (дата звернення: 16.01.2024).
6. Балабанова К. Використання соціальних мереж у професійній діяльності викладача ВНЗ. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. 2013. № 3. С. 134–139 (дата звернення: 16.01.2024).
7. Яцишин А. Застосування віртуальних соціальних мереж для потреб загальної середньої освіти. Інформаційні технології в освіті. 2014. № 19. С. 119–126 (дата звернення: 17.01.2024).
8. Purnima Iyer. Effects of Collaborative Blogging on Communicative Skills in Writing of Thai University EFL Students. *Journal of technology for ELT*. 2013. URL: <https://sites.google.com/site/journaloftechnologyforelt/archive/vol-3-no-3-july-oct-2013/5> (дата звернення: 17.01.2024).
9. Shih Ru-Chu. Effect of using Facebook to assist English for business communication course instruction. *Instruction TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*. 2013. Volume 12. Issue 1. P. 52–59. URL: <http://tojet.net/articles/v12i1/1216.pdf>. (дата звернення: 18.01.2024).
10. Манюк Л. Використання електронних соціальних мереж у процесі підготовки майбутніх лікарів до професійної діяльності та фахової комунікації. Інформаційні технології і засоби навчання. 2016. Т. 53. Вип. 3. С. 88–97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2016_53_3_10 (дата звернення: 20.01.2024).
11. Черненко А. Використання соціальних мереж для навчання студентів у закладах вищої освіти. Теорія та методика навчання та виховання. 2019. № 46. С. 166–178 (дата звернення: 22.01.2024).

REFERENCES

1. Dubov D. (2010) *Informatsiine suspilstvo v Ukraini: hlobalni vyklyky ta natsionalni mozhlyvosti*. [Information society in Ukraine: global challenges and national opportunities]. Kyiv. 2010. 64. [in Ukrainian].
2. Balabanova K., Vakariiev Ye. (2013) *Vykorystannia sotsialnykh merezh u profesiinii diialnosti vykladacha VNZ*. [The use of social networks in the professional activity of a university teacher]. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/> [in Ukrainian].
3. Chest C., Flickinger T., Chisolm M. (2013) *Social Media Use in Medical Education: A Systematic Review*. *Academic Medicine*. 2013. 88/6. 893–901.
4. Ryan G., Kind T., Chretien K. (2010) *Online Professionalism and the Mirror of Social Media*. *Journal of General Internal Medicine*. 2010. 25/11. 1227–1229.
5. Loughlin C., Lee M. (2010) *Personalised and self regulated learning in the Web 2.0 era: International exemplars of innovative pedagogy using social software*. *Australasian Journal of Educational Technology*. 2010. 28–43. URL: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.367.70&rep=rep1&type=pdf>.
6. Balabanova K. (2013) *Vykorystannia sotsialnykh merezh u profesiinii diialnosti vykladacha VNZ*. [The use of social networks in the professional activity of a university teacher]. *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho*

universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. - Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. 2013. 3. 134–139. [in Ukrainian].

7. Yatsyshyn A. (2014) Zastosuvannia virtualnykh sotsialnykh merezh dlia potreb zahalnoi serednoi osvity. [Application of virtual social networks for the needs of general secondary education]. *Informatsiini tekhnolohii v osviti. - Information technologies in education.* 2014. 19. 119–126. [in Ukrainian].

8. Purnima Iyer. (2013) Effects of Collaborative Blogging on Communicative Skills in Writing of Thai University EFL Students. *Journal of technology for ELT.* 2013. URL: <https://sites.google.com/site/journaloftechnologyforelt/archive/vol-3-no-3-july-oct-2013/5>

9. Shih Ru-Chu. (2013) Effect of using Facebook to assist English for business communication course instruction. *Instruction TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology.* 2013. 12/1. 52–59. URL: <http://tojet.net/articles/v12i1/1216.pdf>.

10. Maniuk L. (2016) Vykorystannia elektronnykh sotsialnykh merezh u protsesi pidhotovky maibutnikh likariv do profesiinoi diialnosti ta fakhovoi komunikatsii. [The use of electronic social networks in the process of training future doctors for professional activities and professional communication]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia. - Information technologies and teaching aids.* 2016. 53/3. 88–97. URL.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2016_53_3_10 [in Ukrainian].

11. Chernenko A. (2019) Vykorystannia sotsialnykh merezh dlia navchannia studentiv u zakladakh vyshchoi osvity. [Use of social networks for teaching students in institutions of higher education]. *Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia. - Theory and methods of teaching and education.* 2019. 46. 166–178. [in Ukrainian].